

Monika Hullová

Zahraničná trestnoprávna úprava trestných činov súvisiacich so sexuálnym zneužívaním detí (*Veľká Británia a Francúzsko*)

Anotácia: Autorka sa v štúdiu zamerala na analýzu vybraných ustanovení trestnoprávných noriem vo vzťahu ku kontrole trestného činu sexuálneho zneužívania a s ním súvisiacich relevantných skutkových podstát trestných činov. V priebehu aplikovaného výskumu využila metódy právnej analýzy a právnej komparácie konkrétnych trestnoprávných noriem Veľkej Británie, Francúzskej republiky a Slovenskej republiky. Cieľom tejto štúdie nie je len nájsť určité rozdiely a paralely v trestnoprávných systémoch jednotlivých štátov, ale aj načrtnúť hodnotenie efektívnosti slovenského modelu právnej úpravy kontroly sexuálneho zneužívania s alternatívami jeho zlepšenia (*z pohľadu de lege ferenda*).

Kľúčové slová: sexuálne zneužívanie dieťaťa, trestný čin, kontrola kriminality, znásilnenie, sexuálne násilie, sexuálne napadnutie, sexuálna agresia, penetrácia.

Úvod

Sexuálne zneužívanie patrí bezo sporu k najzávažnejším formám trestnej činnosti páchanej na tej najzraniteľnejšej skupine obyvateľstva – na deťoch. Jej závažnosť má tendenciu akcelerovať aj vzhľadom na fakt, že obeť sa často nemôžu účinne brániť¹, v druhom rade možno odôvodnene predpokladať existenciu problémov s detekciou tejto trestnej činnosti zo strany polície, ktoré na seba celkom logicky viažu problémy so zabezpečením neodvratnosti trestného postihu zo strany justičných orgánov. Z tohto dôvodu je v záujme každej spoločnosti vytvoriť taký systém nástrojov a opatrení, ktorý by prispel k zníženiu počtu detí vystavených nežiaducim atakom na ich sexuálnu integritu zo strany páchatel'a.

Aj tieto skutočnosti nás viedli k tomu, že sme sa problematikou efektívnosti trestnoprávnej úpravy kontroly trestného činu sexuálneho zneužívania začali podrobnejšie zaoberať v rámci našej, tematicky orientovanej, vedeckovýskumnej činnosti.²

V procese aplikovaného výskumu sme pri napĺňaní našej ambície pracovali s hypotézou, ktorá vychádzala z logicky zdôvodneného predpokladu, že: „*Systém trestnoprávnej úpravy kontroly trestných činov sexuálneho zneužívania v podmienkach SR je kompatibilný s medzinárodnými/európskymi trendmi a požiadavkami*“. Pri jej verifikovaní sme vykonali právnu analýzu a právnu komparáciu relevantných trestnoprávných noriem vybraných štátov Európy, resp. Eurázie, v rámci tzv. právnej komparatistiky. Napriek tomu, že výber výskumného súboru bol do istej miery limitovaný jazykovými schopnosťami či možnosťami členov výskumného tímu, snažili sme sa vytvoriť také spektrum analyzovaných trestnoprávných systémov, ktoré by poskytovali dostatočnú bázu na ich porovnanie, hodnotenie a formuláciu záverov, predovšetkým z pohľadu de lege ferenda. Našu pozornosť sme zamerali na základné trestnoprávne normy 8 štátov, a to Ruska, Veľkej Británie, Francúzska, Belgicka, Poľska, Česka, Nemecka a Slovenska, aj keď vzhľadom na obmedzený priestor tejto štúdie sa budeme bližšie venovať iba trestnoprávnym systémom Veľkej Británie a Francúzskej republiky. Sme presvedčení, že práve týmto prístupom môžeme posúdiť efektívnosť systému právnej úpravy kontroly trestnej činnosti sexuálneho

¹ Príčiny možno hľadať napr. v nízkom veku a s tým súvisiacej nižšej úrovni mentálnej vyspelosti, v závislosti obeť od páchatel'a – pozn. autorky.

² HULLOVÁ, M. a kol. Projekt vedeckovýskumnej úlohy „*Problémy pri odhaľovaní a objasňovaní vybraných druhov mravnostnej kriminality*“. Výsk. 196. Objekt výskumu je odhaľovanie a objasňovanie trestných činov znásilnenia, sexuálneho násillia, sexuálneho zneužívania, detskej pornografie a kupliarstva. Predmetom výskumu sú procesy odhaľovania a objasňovania vybraných foriem mravnostnej trestnej činnosti, ich determinanty a konštrukty.

zneužívania v SR, resp. navrhnuť model, ktorý by splňal aj tie najnáročnejšie kritériá v kontexte zahraničných trendov, výziev a skúseností.

1 Analýza trestnoprávnych systémov kontroly trestného činu sexuálneho zneužívania vo vybraných štátoch Európy

1.1 Veľká Británia

Vo Veľkej Británii je konanie nesúce prvky sexuálneho zneužívania sankcionované vo viacerých právnych normách.³ V právnom akte z roku 2003 je takéto konanie postihnutelné v rámci niekoľkých ustanovení, pričom sa tu jednotlivé protiprávne konania diferencujú podľa veku obetí (*obete mladšie ako 13 rokov, 16 rokov a 18 rokov*).

V § 5 – § 8 sú sankcionované nekonsenzuálne sexuálne aktivity s **osobami mladšími ako 13 rokov** (*súhlas je irelevantný*), medzi ktoré patria nasledujúce skutkové podstaty:

- ✓ § 5 znásilnenie dieťaťa mladšieho ako 13 rokov (*Rape of a child under 13*),
- ✓ § 6 napadnutie dieťaťa mladšieho ako 13 rokov s penetráciou (*Assault of a child under 13 by penetration*),
- ✓ § 7 sexuálne napadnutie dieťaťa mladšieho ako 13 rokov (*Sexual assault of a child under 13*),
- ✓ § 8 donútenie alebo navádzanie dieťaťa mladšieho ako 13 rokov na vykonanie sexuálnych aktivít (*Causing or inciting a child under 13 to engage in sexual activity*).

Trestný čin „znásilnenie dieťaťa“ zahŕňa úmyselnú penetráciu vagíny, análneho otvoru a úst dieťaťa pohlavným orgánom muža. Pod „napadnutím dieťaťa s penetráciou“ je chápaná úmyselná penetrácia vagíny alebo análneho otvoru dieťaťa časťou ľudského tela (*napr. prstom, jazykom, ale aj pohlavným orgánom*) alebo predmetom (*napr. fľašou*). Za obidva skutky (*znásilnenie a napadnutie s penetráciou*) možno páchateľovi uložiť maximálny trest odňatia slobody na doživotie.⁴ „Sexuálne napadnutie dieťaťa“ zahŕňa situácie, keď sa páchateľ sexuálne dotýka dieťaťa časťou ľudského tela alebo predmetom (*vrátane situácií, keď sa dieťaťa sexuálne dotýka cez jeho oblečenie*). Za uvedený skutok môže súd uložiť trest odňatia slobody do 14 rokov. Za zapájanie dieťaťa do sexuálnych aktivít (*napr. požiadavka masturbácie, sexuálne aktivity s treťou osobou*) možno páchateľovi uložiť maximálny trest na doživotie, ak pritom došlo k penetrácii dieťaťa. Za tzv. „nepenetrčné konanie“ (*non-penetrative activity*) možno páchateľovi uložiť trest odňatia slobody do 14 rokov.

Uvedená právna norma ustanovuje aj zákonnú hranicu pre sexuálne aktivity vo Veľkej Británii, ktorou je dosiahnutie veku 16 rokov. V prípade, že má osoba viac ako 13 a **menej ako 16 rokov**, môžu byť trestnoprávne postihnuté nasledujúce druhy konaní:

- ✓ § 9 sexuálne aktivity s dieťaťom (*Sexual activity with a child*),
- ✓ § 10 donútenie alebo navádzanie dieťaťa na vykonávanie sexuálnych aktivít (*Causing or inciting a child to engage in sexual activity*),
- ✓ § 11 vykonávanie sexuálnych aktivít v prítomnosti dieťaťa (*Engaging in sexual activity in the presence of a child*),

³ Konkrétne v zmysle: zákona o sexuálnych trestných činoch z roku 2003 (*Sexual Offences Act 2003*; 2. Hlava – *Principal Offences*), zákona o sexuálnych trestných činoch z roku z roku 1956 (*Sexual Offences Act 1956*; *most commonly charged offences*), zákona o nemravnosti páchanej na deťoch z roku 1960 (*Indecency with Children Act 1960*), zákona o ochrane detí z roku 1978 (*The Protection of Children Act 1978*), zákona o trestnom súdnictve z roku 1988 (*The Criminal Justice Act 1988*), zákona o súdnom lekárstve a justícii z roku 2009 (*Coroner and Justice Act 2009*) – pozn. autorky.

⁴ Zákon nestanovuje hornú a dolnú hranicu trestnej sadzby, iba najvyšší možný trest – pozn. autorky.

- ✓ § 12 donútenie dieťaťa k tomu, aby bolo svedkom sexuálneho aktu (*Causing a child to watch a sexual act*).

Pod „*sexuálnymi aktivitami s dieťaťom*“ v zmysle § 9 možno rozumieť konanie osoby staršej ako 18 rokov (*analogicky aj pri konaniach uvedených v § 10 – § 12*), ktoré spočíva v sexuálnom dotýkaní sa osoby mladšej ako 16 rokov (*s výnimkou situácie, ak tu existoval odôvodnený predpoklad, že poškodená osoba má 16 rokov a viac*). Za konania uvedené v § 9 – § 10 môže súd uložiť trest odňatia slobody do 14 rokov, pričom súd berie do úvahy, či došlo k penetrácii dieťaťa alebo nie. Analogicky aj v tomto prípade sa vyžaduje úmyselné konanie osoby staršej ako 18 rokov. Pri vykonávaní sexuálnych aktivít za prítomnosti dieťaťa v zmysle § 11 ide o také konanie, keď páchateľ sám vykonáva sexuálne aktivity, pričom prítomnosť dieťaťa alebo skutočnosť, že sa dieťa môže na to pozerieť, smeruje k dosiahnutiu jeho (*okamžitého*) sexuálneho uspokojenia. Kvalifikačným znakom je aj fakt, že páchateľ vie alebo sa môže domnievať, že dieťa chápe podstatu týchto aktivít alebo by to mohlo chápať. V § 12 sa kriminalizuje konanie páchateľa, ktorý donúti dieťa sledovať sexuálne aktivity iných osôb alebo pozerieť sa na zobrazenia takýchto aktivít s cieľom dosiahnuť sexuálne uspokojenie. Za konania uvedené v § 11 – § 12 možno páchateľovi uložiť trest odňatia slobody do 10 rokov. K prirážajúcim okolnostiam pri všetkých týchto ustanoveniach patrí:

- ✓ povaha sexuálnej aktivity,
- ✓ vek a stupeň dobrovoľnosti obeť,
- ✓ vekový rozdiel medzi páchateľom a obeťou,
- ✓ zneužitie dôvery vo vzťahu medzi obeťou a páchateľom,
- ✓ ďalšie okolnosti, ako sú použitie násilia, vydierania, drog atď.

Čo sa týka veku obeť, v prípade, že je obeť mladšia ako 13 rokov a v procese dokazovania vzniknú problémy s preukázaním veku obeť v čase spáchania skutku, je takéto konanie možné postihnúť v rámci § 9 – § 12 tohto zákona. Na druhej strane, ak medzi páchateľom a obeťou existuje príbuzenský pomer, sexuálne konanie medzi nimi možno sankcionovať v zmysle § 25 a § 26 tohto zákona (*sexuálne trestné činy páchané na deťoch v rodinách – Familial child sex offences*).

Predmetný zákon venuje osobitnú pozornosť aj sexuálnym konaniam, ktoré sú spáchané deťmi a mládežou, t. j. osobami mladšími ako 18 rokov (§ 13). V takom prípade je deklaratórne limitovaná výška sumárneho trestu juvenilnému páchateľovi pri menej závažných skutkoch, ktorá nesmie presiahnuť 6 mesiacov odňatia slobody, a rovnako aj výška peňažného trestu, ktorá nesmie presiahnuť hodnotu 5000 £. Uvedené sa však nevzťahuje na závažné situácie (*napr. ak došlo k penetrácii v prítomnosti iného dieťaťa*), v takom prípade o vine a treste rozhoduje súd na základe obžaloby a trest nesmie v takejto kategórii osôb presiahnuť trestnú sadzbu 5 rokov. Pri posudzovaní závažnosti konania juvenilného páchateľa musí žalobca vziať do úvahy viaceré skutočnosti:

- ✓ vek a úroveň rozumovej vyspelosti páchateľa vrátane skutočnosti, či páchateľ nebol sám obeťou zneužívania, vydierania, nátlaku, podvodu, manipulácie a pod. zo strany inej osoby, čo mohlo vyústiť do toho, že sa sám stal páchateľom,
- ✓ vek páchateľa a obeť (*páchateľ a obeť sú v približne rovnakom veku; väčší vekový rozdiel*),
- ✓ či obeť so sexuálnym konaním súhlasila, či rozumela podstate tohto konania, či mala možnosť slobodne prejavíť svoju vôľu,
- ✓ rozdielnosť/konzistentnosť sexuálnej, fyzickej, emocionálnej a vzdelanostnej úrovne páchateľa a obeť,
- ✓ vzťah medzi páchateľom a obeťou, jeho charakter a trvanie; fakt, či tento vzťah môže súvisieť s procesom dozrievania detí a mládeže,
- ✓ či bolo vo vzťahu prítomné zneužívanie, vydieranie, nátlak, podvod, manipulácia a pod.,

- ✓ fakt, či došlo k penetrácii alebo nie,
- ✓ čo je najlepšie v prospech obeť a páchateľa.

V prípade, že sa preukáže, že páchateľ a obeť boli v čase skutku na približne rovnakej úrovni, sexuálne správanie bolo dobrovoľné, bez použitia násilia, vydierania a iných foriem manipulácie, sa z pohľadu nápravy a ochrany detí a mládeže považuje za dostatočné, ak špecializované štátne orgány vykonajú dohľad nad výchovou a vzdelávaním detí, mládeže a ich rodiny.

Ustanovenie § 15 a § 16 zakotvuje trestnosť iných súvisiacich trestných činov namierených voči osobám mladším ako 16 rokov, kam patrí: organizovanie a pomáhanie k spáchaniu sexuálneho trestného činu a komunikácia s dieťaťom (*nielen on-line komunikácia*) s cieľom stretnutia s dieťaťom a jeho následného sexuálneho zneužitia (tzv. „grooming“). Na naplnenie znakov skutkovej podstaty trestného činu organizovania a pomáhania k spáchaniu sexuálneho trestného činu (*Arranging and facilitating a child sex offence*) sa vyžaduje, aby páchateľ v úmysle spáchať sexuálny trestný čin na dieťaťi úmyselne organizoval alebo pomáhal k spáchaniu takéhoto trestného činu (*aj za hranicami štátu*). V tejto súvislosti platí, že ak osoba zaobstará antikoncepciu pre dieťa mladšie ako 16 rokov, aby ho chránila pred neželaným tehotenstvom a sexuálne prenosnými ochoreniami (*pričom k sexuálnemu aktu už podľa slov obeť došlo predtým*), nemožno to kvalifikovať ako trestný čin. Na druhej strane, ak páchateľ zaobstará antikoncepciu v úmysle spáchania sexuálneho trestného činu na dieťaťi alebo to robí v úmysle dosiahnutia sexuálneho uspokojenia, prípadne k tomu dieťaťu navádza, vytvára tak podmienky na vznik trestnej zodpovednosti. Za uvedený trestný čin možno uložiť trest odňatia slobody do 14 rokov.

V § 16 „*stretnutie s dieťaťom s cieľom spáchania sexuálneho trestného činu*“ (*Meeting a child following sexual grooming*) sa uvádza, že skutok je dokonaný vtedy, keď sa páchateľ stretne s dieťaťom, cestuje v úmysle stretnúť sa s dieťaťom, organizuje stretnutie s dieťaťom, alebo ak dieťaťu cestuje v úmysle stretnúť sa s páchateľom. Kľúčovým kvalifikačnými znakmi tohto trestného činu sú:

- ✓ trestná zodpovednosť páchateľa je viazaná na vek 18 rokov,
- ✓ stretnutiu musí predchádzať komunikácia medzi páchateľom a obeťou (*minimálne dvakrát, to sa však netýka sexuálnej komunikácie, keď postačuje aj jedna komunikácia*),
- ✓ komunikácia môže prebiehať kdekoľvek vo svete,
- ✓ musí tu byť úmysel spáchať sexuálny trestný čin (*v medziach jurisdikcie*), ktorý je evidentný z obsahu komunikácie alebo z iných skutočností (*napr. páchateľ cestuje s kondómami, lubrikantmi*),
- ✓ stretnutie alebo časť cesty sa musí uskutočniť v rámci jurisdikcie Veľkej Británie,
- ✓ dieťaťu je mladšie ako 16 rokov, prípadne páchateľ mohol odôvodnene predpokladať, že dieťaťu nie je staršie ako 16 rokov.

Za uvedený skutok možno páchateľovi uložiť trest odňatia slobody do 10 rokov. K prirážajúcim okolnostiam možno zaradiť závažnosť zamýšľaného sexuálneho konania, absencia dobrovoľnosti konania obeť a následky konania páchateľa na obeť, ale aj stupeň organizovanosti v konaní páchateľa.

Z nášho uhla pohľadu zákon z roku 2003 rieši aj určité kuriózne situácie, resp. špecifické konania, ktoré policajná a justičná prax registruje v spoločnosti, tak ako je to v prípade tzv. „*verejných ochrancov internetu*“ (*So-called Internet Vigilantes*). De facto ide o osoby, ktoré používajú sociálne médiá na to, aby identifikovali skrytých pedofilov. Obvykle sami a dobrovoľne vykonávajú vlastné vyšetrovanie (*t. j. bez vedomia polície*) a nezriedka predstierajú, že sú deťmi, aby usvedčili pedofilne orientovaných páchateľov. V prípade, že si takáto osoba následne splní svoju „*občiansku povinnosť*“ a anonymne oznámi trestný čin polícii, možno ju pri splnení určitých podmienok považovať za „*utajený ľudský spravodajský*“

zdroj“ (*Covert Human Intelligence Source – CHIS*). Analogicky ako v SR je v procese dokazovania nevyhnutné autorizovať postavenie informačného zdroja ako svedka. Na druhej strane tu vzniká riziko, že konanie tejto osoby bude kvalifikované ako nedovolená provokácia („*entrapment*“) alebo činnosť tzv. „*agenta provokátéra*“, čo v konečnom dôsledku komplikuje (resp. znemožňuje) trestnoprávny postih páchatel'a. Problémom môže byť aj výroba, prípadne šírenie detskej pornografie s cieľom vyprovokovať či usvedčiť pedofilne orientovaného páchatel'a, avšak v takom prípade môže byť „*samozvaný ochranca internetu*“ sankcionovaný za trestnú činnosť súvisiacu s detskou pornografiou.

Osobitná pozornosť je v tomto zákone venovaná aj ochrane osôb **starších ako 16 rokov a mladších ako 18 rokov** (§ 16 – § 24), osobitne v situáciách, ak je medzi páchatel'om a obeťou určitý vzťah a páchatel' zneužíva svoje postavenie a dôveru obeť. Ide o prípady, keď je páchatel' v pozícii učitel'a; keď bývajú v spoločnej domácnosti (*nevzťahuje sa na situáciu, ak páchatel' a obeť sú manželmi*); keď je v náplni práce páchatel'a pravidelný kontakt s deťmi. Na vyvodenie trestnej zodpovednosti je potrebné splniť určité podmienky:

- ✓ spáchanie sexuálneho trestného činu uvedeného v § 9 – § 12,
- ✓ obeť mala v čase spáchania skutku menej ako 18 rokov, prípadne tu existoval odôvodnený predpoklad, že nie je staršia ako 18 rokov (*dôkazné bremeno leží na páchatel'ovi*),
- ✓ páchatel' vedel alebo mohol odôvodnene predpokladať, že je v pozícii dôvery voči obeť (*v prípade, že je páchatel' zamestnaný v inštitúcii zodpovednej za starostlivosť detí a mládeže, preukazovanie tejto pozície nie je potrebné; v opačnom prípade leží dôkazné bremeno na páchatel'ovi a až potom prechádza na žalobcu, aby preukázal opak*).

Za uvedené konanie možno páchatel'ovi uložiť trest odňatia slobody do 5 rokov. Osobitným druhom vzťahu medzi páchatel'om a obeťou je príbuzenský vzťah, za podmienky, že obeť je mladšia ako 18 rokov (*ak obeť dosiahla plnoletosť a páchatel' a obeť sú pokrvne príbuzní, je uvedené konanie možné sankcionovať v zmysle § 64 a § 65 tohto zákona*). V zásade ide o 3 druhy vzťahov:

- ✓ členovia rodiny, t. j. páchatel' je rodič, starý rodič, brat, sestra, nevlastný rodič, nevlastný súrodenec, strýko, teta, opatrovník,
- ✓ bratranec, sesternica alebo ich partneri, ak žijú v spoločnej domácnosti s dieťaťom, ktorým bolo dieťa zverené do starostlivosti alebo sa na nej podieľajú,
- ✓ iná osoba, ktorá dočasne žije v spoločnej domácnosti s dieťaťom alebo sa o dieťa stará (*napr. au pair*).

Za uvedené konanie možno páchatel'ovi uložiť trest odňatia slobody do 14 rokov, pričom pri určovaní výšky trestu sa berie do úvahy, či došlo k penetrácii dieťaťa alebo nie.⁵

Zaujímavosťou britského systému je aj existencia **databázy zobrazení sexuálneho zneužívania detí** (*Child Abuse Image Database – CAID*). Databáza bola spracovaná za asistencie polície s cieľom katalogizácie a kategorizácie zobrazení sexuálneho zneužívania detí, ako aj pre potreby identifikácie obetí sexuálneho zneužívania. Ide o súbor tematických zobrazení, ktoré sú známe britským orgánom presadzujúcim právo bez ohľadu na miesto ich pôvodu. V prípade, že sa v priebehu vyšetrovania trestnej činnosti zaistia takéto zobrazenia, vložia sa do databázy a porovnajú s existujúcimi zobrazeniami. Systém na základe komparácie a analýzy zaradí zobrazenie do určitej kategórie, pričom v priebehu ďalšieho dokazovania zainteresované subjekty (*policajti, prokurátori, sudcovia*) nemusia opätovne prezerat' a hodnotit' veľké množstvo zobrazení, čím sa podľa názoru odborníkov šetrí ich čas a zároveň nemusia byť vystavovaní „*nepríjemným záberom*“. V praxi môže nastať situácia,

⁵ THE CROWN PROSECUTION SERVICE. Rape and sexual offences. [online]. [cit. 2016-09-08]. Dostupné na internete: http://www.cps.gov.uk/legal/p_to_r/rape_and_sexual_offences/soa_2003_and_soa_1956/#a32.

že systém vyhodnotí zobrazenie ako nové. V takom prípade sa 3 nezávislé policajné zložky vyjadria k zaradeniu zobrazenia do určitej kategórie (A – zobrazenia sexuálnych aktivít s penetráciou, sexuálnych aktivít so zvieratami, sadistické zobrazenia; B – zobrazenia sexuálnych aktivít bez penetrácie; C – zobrazenia, ktoré nepatria do kategórie A a B). Okrem toho je ich úlohou posúdiť, či sa podozrivá osoba mohla zúčastňovať na výrobe detskej pornografie. Vzhľadom na rozsah páchania tejto trestnej činnosti v súčasnosti britský právny systém umožňuje právny postih menej nebezpečných páchatel'ov (*low risk offender*) len na základe výsledkov CAID analýzy (*tento efektívny prístup k menej nebezpečným páchatel'om sa v britskej terminológii označuje slovným spojením „streamlined approach to low risk offender“*). Za nebezpečného páchatel'a tejto trestnej činnosti možno považovať osobu, ktorá je podozrivá⁶ z výroby detskej pornografie; je podozrivá zo spáchania sexuálneho trestného činu na deťoch a mládeži; má ľahký prístup k deťom; má povolanie, kde je v kontakte s deťmi; už v minulosti sa dopustila trestnej činnosti v tejto oblasti; je v dôvernom postavení voči deťom (*jeho protipólom, t. j. menej závažným páchatel'om tejto trestnej činnosti je tzv. „konzument“ detskej pornografie*).

Ďalším špecifickým nástrojom využívaným na tomto úseku je aj **oznamovacia povinnosť páchatel'ov** sexuálnej trestnej činnosti páchanej na deťoch a mládeži. Podstatou tejto povinnosti je oznamovať polícii relevantné osobné údaje v stanovených lehotách (*meno a priezvisko, adresu pobytu, číslo zdravotnej poisťovne, zmenu miesta pobytu*). Uvedené údaje sú súčasťou **databázy nebezpečných osôb** (*Dangerous Persons Database – VISOR*), ktorá je všeobecne známa ako register sexuálnych páchatel'ov. Notifikačná povinnosť je súčasťou rozhodnutia súdu, pričom v rozsudku sa uvádza aj čas, v ktorom je subjekt zaviazaný túto povinnosť plniť. Okrem toho v prípade, že sa páchatel' dopustí niektorého z vyššie analyzovaných skutkov v rámci zákonov z roku 1978 a 1988, súčasťou ukladanej sankcie je aj **zákaz práce s deťmi**. V praxi sa kontrolou plnenia tohto zákazu a ochranou verejnosti zaoberá samostatný subjekt, tzv. „*The Disclosure and Barring Service*“. K nesporne inšpiratívnym nástrojom kontroly tohto fenoménu patrí aj zákon o dohľade nad antisociálnym správaním a kriminalitou z 8. marca 2015 (*The Anti-social Behaviour, Crime and Policing Act 2014*). Jeho cieľom je prevencia kriminality a inej protispoločenskej činnosti vrátane sexuálnej trestnej činnosti na základe vydaných príkazov obmedzujúcich potenciálne nebezpečné konanie páchatel'a. V tejto súvislosti však nie je možné zakázať prístup odsúdenej osobe za sexuálne trestné činy na internet ani napriek tomu, že by sa to na prvý pohľad mohlo zdať ako najjednoduchšie a najúčinnšie riešenie. Odôvodnením tohto prístupu je skutočnosť, že internet zohráva v súčasnosti neodmysliteľnú úlohu v živote moderného človeka. Napriek tomu tu existujú určité návrhy, ako docieľiť prevenciu možného antisociálneho správania v tejto oblasti formou vydávania príkazov obsahujúcich:

- ✓ zákaz používania zariadení pripojiteľných na internet, ktoré nemajú možnosť zobrazenia histórie prehliadaní na internete,
- ✓ oznamovacia povinnosť v prípade vlastníctva takéhoto zariadenia, ktorá je adresovaná príslušníkovi tzv. „*verejnej ochrany*“ (*public protection officer*),
- ✓ povinnosť odovzdať zariadenie príslušníkovi verejnej ochrany s cieľom preskúmania internetovej histórie alebo nainštalovania príslušného bezpečnostného softvéru, ktorý by mohol identifikovať podozrivé operácie,
- ✓ zákaz vymazávania histórie prehliadaní na internete v používanom zariadení,
- ✓ zákaz zásahov do nainštalovaného bezpečnostného softvéru alebo jeho odinštalovanie,

⁶ V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že pojem „*podozrivá osoba*“ je v tomto kontexte chápaný širšie, než je to v SR, tzn. že zahŕňa všetky osoby, o ktorých je na základe dostupných informácií možné predpokladať, že sa dopustili trestného činu, pričom o ich trestnej zodpovednosti ešte nerozhodol súd – pozn. autorky.

- ✓ zákaz inštalácie iného doplnkového operačného systému bez súhlasu príslušníka verejnej ochrany,
- ✓ zákaz používania iného domáceho širokopásmového routera v čase, keď je osobný router kontrolovaný príslušníkom verejnej ochrany.

Okrem zákonov z roku 1978 a 1988 je sexuálna trestná činnosť páchaná na deťoch reglementovaná v už spomínanom Sexual Offences Act 2003. Ide o ustanovenie § 47 – Platenie za sexuálne služby poskytované dieťaťom (*Paying for sexual services of a child*), § 48 – nútenie alebo navádzanie dieťaťa na výkon detskej prostitúcie alebo pornografie (*Causing or inciting child prostitution or pornography*), § 49 – koristenie z detskej prostitúcie alebo detskej pornografie (*Controlling a child prostitute or a child involved in pornography*) a § 50 – organizovanie alebo pomáhanie k výkonu detskej prostitúcie a pornografie (*Arranging or facilitating child prostitution or pornography*). Za spáchanie uvedených trestných činov na osobách mladších ako 16 rokov možno páchateľovi uložiť trest odňatia slobody do 14 rokov. V prípade, že mala obeť v čase spáchania skutku 16 – 17 rokov a priebehu sexuálneho aktu nedošlo k penetrácii, možno páchateľovi uložiť trest odňatia slobody do 7 rokov. V tejto súvislosti platí zásada, že aj napriek tomu, že zákonom stanovená hranica na sexuálny styk je vo Veľkej Británii 16 rokov, existuje tu spoločenská potreba chrániť osoby mladšie ako 18 rokov pred sexuálnym vykorisťovaním. Vyšší trest, t. j. trest na doživotie, možno v zmysle § 47 uložiť v prípade, ak je obeť mladšia ako 13 rokov.

V prípade, že je predmetom útoku osoba s mentálnym postihnutím, môže páchateľ svojím konaním naplniť skutkové podstaty nasledujúcich trestných činov so sexuálnym podtextom:

- ✓ § 30 – § 33 – trestné činy proti osobám s mentálnym postihnutím, ktoré im sťažuje možnosť rozhodovať sa (*Offences against persons with a mental disorder impeding choice*) zahŕňajú sexuálne dotýkanie sa takýchto osôb; vykonávanie sexuálnych aktivít s takýmito osobami a ich navádzanie na vykonávanie sexuálnych aktivít; vykonávanie sexuálnych aktivít v prítomnosti tejto osoby; donútenie osoby s mentálnym postihnutím, aby bola svedkom sexuálneho aktu,
- ✓ § 34 – § 37 – navádzanie osôb s mentálnym postihnutím na sexuálne konanie (*Offences where there are inducements etc. to persons with a mental disorder*), vrátane použitia hrozieb alebo ľsti,
- ✓ § 38 – § 41 – trestné činy osôb zodpovedných za starostlivosť osôb s mentálnym postihnutím (*Offences by care workers against persons with a mental disorder*).

Tresty za uvedené druhy konaní sú v britskej právnej úprave pomerne vysoké. Za sexuálne dotýkanie takýchto osôb alebo vykonávanie sexuálnych aktivít a navádzanie osobu s mentálnym postihnutím na ich vykonávanie (*v prípade, že dôjde k penetrácii*) možno uložiť trest až na doživotie, v opačnom prípade trest do 14 rokov odňatia slobody. A za vykonávanie sexuálnych aktivít v prítomnosti tejto osoby alebo donútenie osoby s mentálnym postihnutím, aby bola svedkom sexuálneho aktu, možno uložiť trest odňatia slobody do 10 rokov. Analogické tresty možno uložiť aj v zmysle § 34 – § 41.

Na druhej strane v prípade, že bol skutok spáchaný pred časovou pôsobnosťou zákona z roku 2003, t. j. pred 1. 5. 2004, sa konanie posudzuje v zmysle zákona o sexuálnych trestných činoch z roku 1956 (*Sexual Offences Act 1956*) a zákona o nemravnosti páchanej na deťoch z roku 1960 (*Indecency with Children Act 1960*). V predmetnom zákone o sexuálnych trestných činoch z roku 1956 sa rozlišujú nasledujúce skutkové podstaty (*majúce sexuálny charakter a obeťou v nich je dieťa*):

- ✓ znásilnenie (§ 1 – *Rape*),
- ✓ nezákonný sexuálny styk s dievčaťom mladším ako 13 rokov (§ 5 – *Unlawful sexual intercourse by a man with a girl under 13*),

- ✓ nezákonný sexuálny styk s dievčaťom mladším ako 16 rokov (§ 6 – *Unlawful sexual intercourse by a man with a girl under 15*),
- ✓ análny sex (§ 12 – *Buggery*),
- ✓ hrubá nemravnosť (§ 13 – *Gross indecency*),
- ✓ nemravný útok (§ 14, § 15 – *Indecent assault*).

Analogicky aj v zákone o nemravnosti páchanej na deťoch z roku 1960 sú kriminalizované konania páchatel'ov voči deťom, t. j. osobám mladším ako 16 rokov, ktoré neboli obsiahnuté v zákone z roku 1956. V tejto súvislosti uvádzame, že v období rokov 2001 – 2004 (*do časovej pôsobnosti zákona z roku 2003*) bola znížená veková hranica predmetu útoku na 14 rokov, pričom v súčasnosti je vo Veľkej Británii opätovne posunutá na vekovú úroveň 16 rokov.⁷

Analýzou a komparáciou relevantných právnych noriem možno dospieť k záveru, že britská právna úprava sexuálneho konania namiereného voči deťom a mládeži je odlišná od právnej úpravy v SR. V prvom rade tu existuje viac trestnoprávnych predpisov, ktoré túto problematiku reglementujú, a v druhom rade aj v rámci týchto predpisov existuje množstvo ustanovení, ktoré sa predvídavo snažia reagovať na potreby súdnej praxe a postihnúť široké spektrum protiprávnych konaní páchatel'a. Z tohto uhla pohľadu možno slovenskú právnu úpravu trestných činov sexuálneho zneužívania považovať za podstatne jednoduchšiu, no napriek tomu neignorujúcu spoločenské potreby ochrany detí a mládeže. Špecifikom britskej právnej úpravy je aj diferenciacia skutkov podľa veku obete (*skutky namierené voči osobám mladším ako 13 rokov, 16 rokov a 18 rokov*) a tomu podriadená diferenciacia trestov. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že zákonom tolerovaná hranica na sexuálne konanie je vo Veľkej Británii 16 rokov, kým v SR je to len 15 rokov. Za zmienku stojí aj podmienenosť výšky uložených sankcií faktom, či došlo k penetrácii alebo nie. Čo sa týka výšky trestov, komparáciou so slovenskou právnu úpravou sme dospeli k záveru, že britská právna úprava je v nasledujúcich prípadoch:

- ✓ **prísnejšia** (*znásilnenie osoby mladšej ako 13 rokov, sexuálne napadnutie bez penetrácie osoby mladšej ako 13 rokov, sexuálne aktivity s osobou vo veku od 13 – 16 rokov, grooming spáchaný na osobe mladšej ako 16 rokov, sexuálne aktivity spáchané blízko osobou na osobe mladšej ako 18 rokov, sexuálne trestné činy spáchané na osobách s mentálnym postihnutím*),
- ✓ **identická alebo veľmi príbuzná slovenskej právnej úprave** (*sexuálne aktivity s osobou vo veku 16 – 18 rokov*).

Z uvedenej prezentácie je zrejmé, že britská trestnoprávna právna úprava uvedených sexuálnych trestných činov je z pohľadu ich postihu vo všeobecnosti prísnejšia ako slovenská trestnoprávna právna úprava (*ani v jednom prípade nebol zaregistrovaný miernejší postih*). Okrem toho by sme poukázali na existenciu špecifických skutkových podstát kriminalizujúcich profitovanie, organizovanie, navádzanie a nútenie dieťaťa vykonávať detskú prostitúciu alebo participovať na výrobe detskej pornografie (*v zmysle sexuálneho zneužívania dieťaťa*). Pozornosť si zaslúži aj možnosť uloženia trestu na doživotie (*napr. za znásilnenie dieťaťa mladšieho ako 13 rokov alebo jeho napadnutie s penetráciou*). V našich podmienkach možno za uvedené konanie v kvalifikovanej skutkovej podstate pri spôsobení najväčšieho možného následku, t. j. smrti dieťaťa, uložiť trest odňatia slobody od 15 do 20 rokov. Trest na doživotie možno uložiť len v zmysle platnej právnej zásady „3 x a dost“, čo v porovnaní s britskou právnu úpravou vyznieva skutočne benevolentne. V neposlednom rade by sme radi poukázali aj na to, že v tomto smere môže byť pre nás inšpiráciou britská databáza zobrazení sexuálne zneužitých detí, oznamovacia povinnosť odsúdených osôb aj po

⁷ THE CROWN PROSECUTION SERVICE. Rape and sexual offences. [online]. [cit. 2016-09-08]. Dostupné na internete: http://www.cps.gov.uk/legal/p_to_r/rape_and_sexual_offences/soa_2003_and_soa_1956/#a32.

odpykání trestu odňatia slobody, databáza nebezpečných osôb (tzv. „*register sexúálnych deviantov*“), zákaz práce s deťmi ako forma trestu pre takýchto páchatel'ov a preventívno-profylaktická činnosť polície na tomto úseku.

1.2 Francúzska republika

Analogicky ako v predchádzajúcej právnej úprave aj vo Francúzsku sú trestné činy sexúálneho zneužívania kriminalizované v zmysle platného Trestného zákona (*zákon č. 98-468 zo 17. 6. 1998 – Code Pénal*) v rámci viacerých ustanovení.⁸

Čo sa týka sexúálneho zneužívania, francúzska právna úprava nedisponuje samostatnou skutkovou podstatou tohto trestného činu, ako je to v SR. Konanie so sexúálnym podtextom namierené voči deťom, t. j. osobám mladším ako 18 rokov, resp. v užšom zmysle slova voči osobám mladším ako 15 rokov (*hranica na konsenzuálny styk*), je kriminalizované v rámci viacerých ustanovení tohto zákona. Konkrétne ide o § 1 znásilnenie (*Du viol*), § 2 ostatné sexúálne agresie (*Des autres agressions sexuelle*), § 3 incest spáchaný na deťoch (*De l'inceste commis sur les mineurs*) v rámci 3. sekcie s názvom „*Sexúálne agresie*“ (*Des agressions sexuelle*), II. kapitoly s názvom „*Trestné činy proti fyzickej a psychickej integrite osoby*“ (*Des atteintes à l'intégrité physique ou psychique de la personne*), ako aj vo vybraných ustanoveniach 5. sekcie s názvom „*Ohrozovanie detí*“ (*De la mise en péril des mineurs*) v rámci VII. kapitoly s názvom „*Trestné činy proti deťom a rodine*“ (*Des atteintes aux mineurs et à la famille*). To všetko je súčasťou II. hlavy pod názvom „*Trestné činy proti ľudskej bytosti*“ (*Des atteintes à la personne humaine*), II. knihy s názvom „*Zločiny a prečiny proti osobám*“ (*Des crimes et délits contre les personnes*).⁹

Pod **znásilnením** v zmysle čl. 222-23 možno rozumieť sexúálnu penetráciu inej osoby (*nielen ženského pohlavia*) akéhokoľvek druhu (*tzv. nielen súlož, ale aj iné formy vniknutia do tela poškodenej osoby*) za použitia násilia, nátlaku, hrozieb alebo prekvapenia. Za uvedené konanie možno páchatel'ovi uložiť trest odňatia slobody na 15 rokov. Znakom kvalifikovanej podstaty (čl. 222-24), ktorý podmieňuje použitie vyššej trestnej sadzby, t. j. 20 rokov odňatia slobody (*vo vzťahu k trestnej činnosti páchanej na deťoch*), je spáchanie trestného činu znásilnenia:

- ✓ na osobe mladšej ako 15 rokov,
- ✓ na osobe, ktorej zraniteľnosť vyplýva z jej veku, choroby, telesnej chyby, fyzického alebo mentálneho postihnutia, tehotenstva, pričom táto zraniteľnosť je na prvý pohľad zjavná alebo má o nej páchatel' vedomosť,
- ✓ legitímnym, pokrvným, adoptívnym predkom alebo inou osobou, ktorá je vo vzťahu k obeti v autoritatívnom postavení,
- ✓ osobou zneužívajúcou svoju autoritu vyplývajúcu z jej postavenia,
- ✓ prostredníctvom telekomunikačnej siete, ktorá umožňuje neobmedzené verejné šírenie správ, páchatel'om, ktorý navrhne dieťaťu osobné stretnutie (*v dôsledku ktorého dôjde k spáchaniu predmetného trestného činu*).

Komparáciou so slovenskou právnou úpravou sme dospeli k záveru, že znásilnenie osoby mladšej ako 18 rokov môže byť kriminalizované v zmysle § 199, ods. 2, písm. b). Za uvedené konanie možno páchatel'ovi uložiť trest odňatia slobody od 7 do 15 rokov, čo je v porovnaní s francúzsskou právnou úpravou podstatne miernejší trest. Rozdiel je badateľný aj

⁸ LEGIFRANCE. Code pénal. [online]. [cit. 2016-09-08]. Dostupné na internete: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070719>.

⁹ Tento zákon je rozdelený na 2 časti, a to legislatívnu a regulatívnu. Každá časť sa ďalej člení na knihy (celkovo 7 kníh), tie sa ďalej členia na hlavy, kapitoly a sekcie. Predmetná problematika je obsiahnutá v II. knihe („Zločiny a prečiny proti osobám“), ktorá má 2 hlavy (1. hlava – „Trestné činy proti ľudskej bytosti a ľudskej osobnosti“, 2. hlava – „Trestné činy proti ľudskej bytosti“), pričom z pohľadu riešeného problému sa relevantné ustanovenia nachádzajú v 2. hlave, ktorá sa ďalej člení na 7 kapitol.

v objektívnej stránke. V zmysle slovenskej právnej úpravy je jedným zo znakov objektívnej stránky trestného činu znásilnenia súlož (*t. j. spojenie pohlavných orgánov muža a ženy*), kým v zmysle francúzskej úpravy to je širší pojem – penetrácia (*napr. aj predmetom*). Rozdiel je aj v predmete útoku, vzhľadom na to, že v zmysle slovenského Trestného zákona to môže byť len osoba ženského pohlavia. Prinútenie dieťaťa k homosexuálnemu aktu je sankcionovateľné v zmysle § 200 ods. 2 písm. b) Trestného zákona (*sexuálne násilie*) v jednočinnom súbehu s § 201 ods. 2 písm. a) alebo § 202 ods. 2 (*v závislosti od veku obete*), pričom páchatelovi za uvedené konanie možno uložiť trest odňatia slobody 7 – 15 rokov.

V zmysle čl. 222-28 francúzskeho zákona môže byť páchatelovi uložený trest odňatia slobody na 7 rokov a peňažná pokuta 100 000 eur za **sexuálnu agresiu** (*okrem znásilnenia*) v prípade, kde okrem iného bol skutok spáchaný adoptívnym rodičom alebo osobou, ktorej bolo dieťa zverené do starostlivosti (*okrem rodičov*), prípadne ak je páchatel voči obeti v autoritatívnom postavení, alebo ak bol skutok spáchaný osobou, ktorá zneužila svoje postavenie vyplývajúce z jej funkcie, alebo ak sa obeť skontaktovala s páchatelom vďaka komunikácii prostredníctvom verejných elektronických komunikačných sietí.

Ako už bolo uvedené, predmetné druhy konaní možno slovenským trestným právom kriminalizovať ako jednočinný súbeh trestného činu sexuálneho násillia v zmysle § 200 ods. 2 písm. a) a b) Trestného zákona, kde možno na rozdiel od francúzskej právnej úpravy uložiť vyšší trest (*trest odňatia slobody od 7 do 15 rokov*). Ďalším rozdielom je aj fakt, že slovenská právna úprava v osobitnej časti zákona obligatórne neustanovuje ukládanie iných trestov, ako je trest odňatia slobody. V tomto ohľade možno považovať uloženie trestu vo výške 100 000 eur za spáchaný sexuálny trestný čin v zmysle francúzskej právnej úpravy za skutočne originálny prístup vedúci k potrestaniu páchatel'a a k prevencii trestnej činnosti, ktorá a priori nezakladá majetkový prospech na strane páchatel'a alebo vznik majetkovej ujmy na strane obete. Okrem toho slovenská právna úprava pri tomto skutku nevymedzuje ako kvalifikačný znak, podmieňujúci použitie vyššej trestnej sadzby, využitie komunikácie prostredníctvom verejných elektronických komunikačných sietí. Uvedená skutočnosť je postihnuteľná v zmysle § 201 ods. 1 písm. a) (*sexuálne zneužívanie*), v zmysle ktorej možno uložiť miernejší trest, ako je to vo Francúzsku, t. j. trest odňatia slobody 6 mesiacov – 3 roky.

Rovnakým trestom ako v predchádzajúcom článku sa (*v zmysle čl. 222-29*) páchatel potrestá vtedy, ak bol tento skutok spáchaný na osobe, ktorej zraniteľnosť vyplýva z nedostatočného veku, choroby, psychickej alebo psychologickéj poruchy, alebo tehotenstva (*tieto skutočnosti páchatel' vie alebo je to zjavné*). V prípade (*čl. 222-30*), že (*okrem iného*) bol tento trestný čin spáchaný adoptívnym rodičom alebo osobou, ktorej bolo dieťa zverené do starostlivosti (*okrem rodičov*), prípadne je voči obeti v autoritatívnom postavení, alebo bol spáchaný osobou, ktorá zneužila svoje postavenie vyplývajúce z jej funkcie, možno páchatelovi uložiť vyšší trest (*trest odňatia slobody na 10 rokov a pokutu 150 000 eur*).

V zmysle slovenskej právnej úpravy (*§ 200 ods. 2 písm. a) a b) Trestného zákona*) možno uložiť len trest odňatia slobody 7 – 15 rokov.

Okrem toho sa vyšším trestom v zmysle francúzskej právnej úpravy (*trestom odňatia slobody na 10 rokov a pokutou 150 000 eur*) páchatel potrestá aj v prípade, ak je skutok spáchaný na maloletej osobe mladšej ako 15 rokov (*čl. 222-29-1*). Na porovnanie so slovenským Trestným zákonom uvádzame, že (analogicky ako v predchádzajúcom prípade) aj tu platí, že páchatelovi možno uložiť len trest odňatia slobody od 7 do 15 rokov, to znamená, že vek dieťaťa obligatórne nepodmieňuje použitie vyššej trestnej sadzby.

Podľa čl. 222-31 je trestný aj pokus všetkých uvedených trestných činov a páchatelovi možno uložiť rovnaký trest ako pri dokonanom trestnom čine. Uvedené korešponduje s ustanovením § 14 ods. 2 slovenského Trestného zákona, v zmysle ktorého je pokus trestný podľa trestnej sadzby za dokonaný trestný čin.

V zmysle čl. 222-31-1 francúzskej právnej úpravy možno sankcionovať konania s prvkami sexuálneho zneužitia (*znásilnenie a sexuálne agresie*), v užšom zmysle slova incest, ak sú páchané na osobách v príbuzenskom vzťahu, a to predkom, bratom, sestrou, strýkom, tetou, synovcom, neterou, partnerom jednej z týchto osôb za podmienky, že má páchatel' voči obeti autoritatívne postavenie.

V súlade s francúzskym právnym systémom (čl. 222-31-1) možno trestný čin znásilnenia a trestný čin sexuálneho násillia charakterizovať ako **incest** spáchaný na deťoch, ak je spáchaný:

- ✓ predkom dieťaťa,
- ✓ bratom, sestrou, strýkom, tetou, synovcom alebo neterou,
- ✓ manželom alebo partnerom osôb uvedených v predchádzajúcich dvoch bodoch alebo osobou žijúcou v obdobnom formálnom alebo neformálnom vzťahu.

V prípade, že sa páchatel'ovi v postavení rodiča alebo zákonného zástupcu preukáže incest, do právomoci súdu prináleží aj rozhodnutie o celkovom alebo čiastočnom odňatí rodičovských práv vo vzťahu k detskej obeti, prípadne tak možno rozhodnúť aj vo vzťahu k mladším súrodencom dieťaťa.

Komparáciou so slovenským systémom sme dospeli k poznaniu, že v SR zahŕňa incest – súlož medzi príbuznými (§ 203 Trestného zákona) – vykonanie súložie len medzi príbuznými v priamom pokolení a súrodencami. Z uvedeného vyplýva, že okruh osôb, na ktoré sa vzťahuje sankcionovanie incestného sexuálneho styku, je v SR podstatne užší, než je to vo Francúzsku. Na druhej strane – v zmysle § 203 ods. 2 Trestného zákona – možno páchatel'ovi uložiť vyšší trest (*trest odňatia slobody na 1 – 5 rokov*) v prípade, ak je spáchaný na chránenej osobe, napr. blízkej osobe alebo dieťati, pričom v zmysle § 127 ods. 4 možno pod „*blízkou osobou*“ rozumieť príbuzného v priamom pokolení, osvojiteľa, osvojenca, súrodenca, manžela a iné osoby v rodinnom alebo obdobnom pomere iba vtedy, ak by ujmu, ktorú utrpela jedna z nich, mohla druhá právomocí cítiť ako vlastnú ujmu.

Znaky spoločnosťou neakceptovateľného sexuálneho správania namiereného voči deťom má aj **sexuálne obťažovanie** – alias „*sexuálny harassment*“ – v zmysle čl. 222-33. Možno pod ním rozumieť obťažovanie inej osoby s cieľom získania výhod sexuálneho charakteru. Francúzsky Trestný zákon v tejto súvislosti sankcionuje také konania, keď páchatel' vystavuje osobu opakujúcim sa verbálnym sexuálnym narážkam a správaniu, ktoré ohrozujú ľudskú dôstojnosť vzhľadom na ich ponižujúci, zastrešujúci, nepriateľský alebo urážlivý charakter. Sexuálne obťažovanie zahŕňa aj jednorazové (*neopakujúce sa*) konania, keď páchatel' používa hrubý nátlak na to, aby dosiahol požadované sexuálne správanie v prospech seba alebo tretej osoby. V prípade, že je takéto konanie namierené voči osobe mladšej ako 15 rokov alebo voči osobe v zraniteľnom postavení (*napr. mentálne zaostalej osobe*), alebo voči osobe, o ktorej páchatel' vie, alebo je to zjavné, že je závislá od páchatel'a (*napr. ekonomicky, sociálne*), možno páchatel'ovi uložiť trest odňatia slobody na 3 roky a peňažný trest 45 000 eur.

V SR je sexuálne obťažovanie definované v zmysle § 2a) ods. 5 zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (*antidiskriminačný zákon*) a možno pod ním rozumieť „*verbálne, neverbálne alebo fyzické správanie sexuálnej povahy, ktorého cieľom alebo následkom je alebo môže byť narušenie dôstojnosti osoby a ktoré vytvára zastrešujúce, ponižujúce, zneuctujúce, nepriateľské alebo urážlivé prostredie*“. Sexuálny „*harassment*“ však sám osebe nie je trestnoprávne postihnutelný. Do istej miery ho subsumujú ustanovenia: § 360a) (*nebezpečné prenasledovanie*), § 189 (*vydieranie*) a § 190 (*hrubý nátlak*).

Do kategórie spoločnosťou neakceptovateľného sexuálneho správania namiereného voči deťom možno zaradiť aj čl. 227-22, t. j. **ohrozovanie mravnosti detí** (*Corruption d'un mineur*), za ktoré možno páchatel'ovi uložiť trest odňatia slobody na 5 rokov a peňažnú

pokutu 75 000 eur. Francúzsky zákon v tomto článku bližšie nešpecifikuje konanie ohrozujúce mravnosť detí. J. P. Doucet ho definuje ako konanie, pri ktorom sa „niekto pokúsi využiť mladosť a neskúsenosť obeť na to, aby sa správala nemravne“.¹⁰

Vyšším trestom (7 rokov odňatia slobody a peňažným trestom vo výške 100 000 eur) sa páchatel' postihuje v prípade, ak pri kontakte s obeťou využíval verejne dostupné elektronické komunikačné siete; ďalej – ak spáchal čin vo vzdelávacích, resp. školských zariadeniach alebo na administratívnych miestach; v čase a na miestach, kde vchádzajú alebo vychádzajú žiaci, študenti alebo verejnosť; prípadne v ich blízkosti. Rovnaké sankcie možno uložiť osobe, ktorá organizuje stretnutia zahŕňajúce sexuálne predstavenia a sexuálne aktivity, na ktorých sa zúčastňujú alebo sú prítomné deti. Znakom kvalifikovanej skutkovej podstaty je fakt, že ak je tento čin páchaný organizovanou skupinou alebo na osobe mladšej ako 15 rokov, v takom prípade možno uložiť trest odňatia slobody na 10 rokov a peňažný trest vo výške 1 000 000 eur).

Komparáciou so stavom v SR sme dospeli k záveru, že v slovenskom právnom systéme nemáme identickú skutkovú podstatu. Uvedené konanie sa významovo prekrýva s viacerými objektívnymi stránkami trestných činov, t. j. do ustanovením § 211 (ohrozovanie mravnej výchovy mládeže), § 371 a § 372 (ohrozovanie mravnosti), § 364 (výtržníctvo) a § 201 a) (sexuálne zneužívanie) zákona č. 300/2005 Z. z.

Tzv. „grooming“, t. j. konanie, pri ktorom páchatel' za využitia elektronických komunikačných zariadení robí osobe mladšej ako 15 rokov sexuálne návrhy, je sankcionovaný v zmysle čl. 227-22-1 (2 rokmi odňatia slobody a peňažným trestom vo výške 30 000 eur). V prípade, že v dôsledku týchto návrhov dôjde k osobnému stretnutiu páchatel'a a dieťaťa, môže súd uložiť vyšší trest, t. j. trest odňatia slobody na 5 rokov a peňažnú pokutu 75 000 eur. V slovenskej právnej úprave je uvedené konanie sankcionované v zmysle § 201 a) (sexuálne zneužívanie) Trestného zákona, pričom za uvedené konanie možno uložiť trest odňatia slobody od 6 mesiacov do 3 rokov (čo je porovnateľné s francúzskou právnou úpravou). Na druhej strane však situáciu, pri ktorej dôjde k osobnému stretnutiu páchatel'a (avšak nedôjde k zneužitiu dieťaťa), náš zákon explicitne nerieši.

V zmysle čl. 227-25, ak je sexuálny trestný čin spáchaný dospelou osobou namierený voči osobe mladšej ako 15 rokov bez použitia násilia, nátlaku, hrozieb alebo prekvapenia, možno páchatel'ovi uložiť trest odňatia slobody na 5 rokov a peňažný trest 75 000 eur. Uvedené konania sa v zmysle slovenskej právnej úpravy významovo prekrývajú s ustanovením § 201 Trestného zákona, pričom za spáchanie trestného činu sexuálneho zneužívania možno uložiť trest odňatia slobody 3 – 10 rokov. Stanovená trestná sadzba je porovnateľná s výškou trestu reglementovanou francúzskou právnou normou, dokonca ju v hornej hranici trestnej sadzby evidentne prevyšuje.

Vyšší trest (10 rokov odňatia slobody a peňažný trest 150 000 eur) možno v zmysle francúzskej právnej úpravy uložiť páchatel'ovi v prípade, ak je skutok spáchaný:

- ✓ legitímnym, pokrvným, adoptívnym predkom alebo inou osobou, ktorá je vo vzťahu k obeť v autoritatívnom postavení,
- ✓ osobou zneužívajúcou svoju autoritu vyplývajúcu z jej postavenia,
- ✓ v spolupáchatel'stve dvoch a viacerých osôb,
- ✓ prostredníctvom telekomunikačnej siete, ktorá umožňuje neobmedzené verejné šírenie správ, pričom dieťa bolo páchatel'om kontaktované práve týmto spôsobom.

Komparáciou so slovenskou právnou úpravou sme dospeli k záveru, že uvedené druhy konaní sú v zmysle § 201 ods. 2 písm. a) a b) (s výnimkou posledného bodu) sankcionované vyššou trestnou sadzbou (od 7 do 12 rokov), čo je porovnateľné s výškou trestu v zmysle čl. 227 – 25 francúzskeho Trestného zákona.

¹⁰ DOUCET, J. P. *Dictionnaire de droit criminel*. [online]. [cit. 2016-11-19]. Dostupné na internete: http://ledroitcriminel.fr/dictionnaire/lettre_c/lettre_c_cor.htm.

V zmysle čl. 227-27 je trestný aj sexuálny trestný čin spáchaný dospelou osobou namierený voči osobe od 15 do 18 rokov (*s výnimkou osôb, ktoré dosiahli plnoletosť uzavretím manželstva*), bez použitia násillia, nátlaku, hrozieb alebo prekvapenia, pričom za uvedené konanie možno uložiť trest odňatia slobody na 2 roky a peňažný trest 30 000 eur v prípade, ak je skutok spáchaný:

- ✓ legitímnym, pokrvným alebo adoptívnym predkom, alebo inou osobou, ktorá má na obeť vplyv,
- ✓ osobou, ktorá zneužila svoju autoritu vyplývajúcu z jej funkcie.

V slovenskom právnom systéme sú sexuálne aktivity namierené voči osobám 15 – 18 rokov sankcionované v zmysle § 202 Trestného zákona (*Sexuálne zneužívanie*), pričom za naplnenie znakov skutkovej podstaty uvedeného trestného činu možno páchatelovi uložiť trest odňatia slobody 1 – 5 rokov, t. j. vyšší trest, než je to vo Francúzsku.

Čo sa týka osobnej pôsobnosti zákona č. 300/2005 Z. z., aj v SR sa podľa Trestného zákona posudzuje trestnosť činu, ktorý spáchal občan SR mimo územia tohto štátu a rovnako cudzinec, ktorý má na našom území trvalý pobyt (§ 4). Uvedené sa vzťahuje aj na kriminalizáciu pokusu trestného činu (§ 14, ods. 2).

Francúzska norma využíva osobitný prístup v prípade, ak sa skutku dopustí právnická osoba (čl. 227-28-1). Za spáchanie zločinu alebo prečinu možno právnickej osobe uložiť peňažný trest a iné druhy v rámci taxatívne uvedených trestov v čl. 131-39 tohto zákona s výnimkou trestu odňatia slobody (*napr. zákaz činnosti, súdny dohľad*). Pri výmere trestu platí zásada, že výška peňažného trestu stanovená v tomto zákone pre fyzické osoby sa u právnickej osoby zvyšuje päťnásobne. V prípade, že zákon za určité protiprávne konanie neustanovuje výšku peňažného trestu fyzickej osobe, právnickej osobe možno za takéto konanie uložiť peňažný trest 1 000 000 eur.

Aj slovenský právny systém umožňuje sankcionovať právnickú osobu za spáchanie trestného činu sexuálneho zneužívania a detskej pornografie. V zmysle § 10 zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb možno právnickej osobe za spáchaný trestný čin uložiť:

- ✓ trest zrušenia právnickej osoby,
- ✓ trest prepadnutia majetku,
- ✓ trest prepadnutia veci,
- ✓ peňažný trest (*od 1500 – 1 600 000 eur*),
- ✓ trest zákazu činnosti (*na 1 – 10 rokov*),
- ✓ trest zákazu prijímať dotácie a subvencie,
- ✓ trest zákazu prijímať pomoc a podporu poskytovanú z fondov EÚ,
- ✓ trest zákazu účasti vo verejnom obstarávaní,
- ✓ trest zverejnenia odsudzujúceho rozsudku.

V zmysle čl. 227-28-3, ak páchatel inému sľubuje, navrhuje, ponúka poskytnutie odmeny, alebo propaguje výhody spáchania trestného činu na dieťaťi, avšak k spáchaniu alebo pokusu tohto činu nedôjde, možno mu uložiť trest odňatia slobody na 3 roky a peňažný trest 45 000 eur a ak k činu alebo jeho pokusu dôjde, trest odňatia slobody na 7 rokov a peňažný trest 100 000 eur. Aj slovenská právna úprava na tieto situácie reaguje ustanovením § 21, ktoré zakotvuje trestnú zodpovednosť účastníctva.

Z prezentovaných informácií vyplýva, že právny postih sexuálneho zneužívania vo Francúzsku je v porovnaní so SR odlišný. Čo sa týka sexuálne motivovaného konania voči osobe mladšej ako 18 rokov, resp. v užšom zmysle slova 15 rokov, to je vo francúzskej právnej úprave obsiahnuté v rámci viacerých ustanovení, a to: znásilnenia, sexuálnej agresie, incestu, sexuálneho obťažovania a ohrozovania mravností detí. V tejto súvislosti sme komparáciou predmetných ustanovení obidvoch trestnoprávných noriem dospeli k nasledujúcim záverom:

- ✓ odlišné vymedzenie trestného činu znásilnenia (*objektívna stránka, predmet útoku*),
- ✓ odlišné vymedzenie okruhu osôb postihnuteľných za incest (*v slovenskej právnej úprave sú to len príbuzní v priamom pokolení a súrodenci*),
- ✓ trestnoprávna kriminalizácia sexuálneho „*harassmentu*“ (*do istej miery ho v slovenskej právnej úprave subsumujú ustanovenia: § 360a) (nebezpečné prenasledovanie), § 189 (vydieranie) a § 190 (hrubý nátlak)*),
- ✓ odlišné chápanie skutkovej podstaty trestného činu ohrozovania mravnosti detí,
- ✓ právny postih konania páchatel'a, pri ktorom za využitia elektronických komunikačných zariadení robí osobe mladšej ako 15 rokov sexuálne návrhy, v dôsledku ktorých dôjde k osobnému stretnutiu páchatel'a, avšak nemusí dôjsť k zneužitiu dieťaťa (*slovenská právna úprava toto konanie nepostihuje*),
- ✓ odlišné tresty (*výška trestov a druhy trestov*).

Najmarkantnejšie rozdiely medzi slovenskou a francúzskou právnou úpravou trestného činu sexuálneho zneužívania sú v systéme sankcií. V tejto súvislosti nemožno s istotou tvrdiť, že by niektorá z právnych úprav bola v porovnaní s tou druhou jednoznačne prísnejšia. Špecifikom francúzskeho zákona je fixná výška trestu odňatia slobody a fixná výška peňažného trestu (*dokonca aj za trestné činy, pri ktorých nie je evidentný majetkový prospech*). Sme toho názoru, že uvedený prístup znižuje subjektivismus v rozhodovaní súdov a zároveň (*aj vzhľadom na naše pomery vysoké hodnoty peňažných trestov*) možno v hypotetickej rovine hovoriť aj o výraznejšom preventívnom pôsobení na potenciálnych páchatel'ov tejto trestnej činnosti.

Záver

Autorka v predkladanej štúdii analyzuje systémy trestnoprávnej úpravy trestného činu sexuálneho zneužívania a niektorých ďalších súvisiacich ustanovení vo vybraných štátoch Európy. V obmedzenom priestore, ktorý táto práca ponúka, svoju pozornosť bližšie zamerala na relevantné trestnoprávne normy vo Veľkej Británii a vo Francúzsku, pričom vykonala ich dôslednú právnu analýzu a právnu komparáciu s trestnoprávnou úpravou kontroly sexuálneho zneužívania a niektorých ďalších súvisiacich ustanovení osobitnej časti Trestného zákona v SR. Z prezentovaných informácií vyplýva, že všetky analyzované systémy vykazujú známky špecifickosti aj napriek tomu, že riešia rovnaký problém. Uvedené je podmienené historickými a kultúrno-právnymi odlišnosťami každého nami analyzovaného štátu, ktoré logicky manifestujú v existujúcej dichotómii medzi slovenskou a zahraničnou trestnoprávnou úpravou kontroly tohto nežiaduceho fenoménu. Z tohto uhla pohľadu sa nám slovenská právna úprava javí jednoduchšia, prehľadnejšia, no napriek tomu všestranná, resp. neopomínajúca riešenie najrelevantnejších aspektov tohto problému.

Komparáciou s francúzskym a britským právnym systémom sme zistili, že slovenský model je z pohľadu sankcií porovnateľný alebo miernejší. V zmysle návrhov *de lege ferenda* by bolo žiaduce považovať o sprísnení sankcií pri veľmi závažných následkoch alebo pri páchaní tohto trestného činu závažnejším spôsobom konania, napr. pri:

- ✓ spôsobení ťažkej ujmy na zdraví alebo smrti dieťaťa (*§ 200, ods. 4, písm. a) zákona č. 300/2005 Z. z.*),
- ✓ sexuálnych konaniach spojených s penetráciou (*§ 200, ods. 2, písm. a) zákona č. 300/2005 Z. z.*),
- ✓ spáchaní skutku na telesne alebo duševne chorej osobe (*§ 200, ods. 2, písm. b) zákona č. 300/2005 Z. z.*).

Rovnako inšpirujúce sa nám javí stanovenie jednoznačných pravidiel ukladania trestov (*dolnej a hornej hranice trestnej sadzby*) v závislosti od veku dieťaťa, ktoré by minimalizovali subjektivismus v rozhodovaní súdov (*napr. podľa toho, či bol skutok spáchaný na osobe od 0 do 6 rokov, od 7 do 12 rokov, od 13 do 15 rokov a nad 15 rokov*,

pričom uvedené vekové kategórie by bolo potrebné stanoviť na základe poznatkov v oblasti vývinovej psychológie detí a mládeže). Podnetná je aj možnosť obligatórne ukladať peňažný trest súbežne s trestom odňatia slobody za spáchanie trestného činu sexuálneho zneužívania, čo by mohlo posilniť preventívno-profylaktické pôsobenie spoločnosti na cieľovú skupinu obyvateľstva (*potenciálnych páchatel'ov tejto trestnej činnosti a recidivistov*). Domnievame sa, že aj zavedenie niektorých nových (resp. novelizovanie už existujúcich) ustanovení osobitnej časti slovenského Trestného zákona by mohlo prispieť k zlepšeniu situácie. V tomto ohľade je možné uvažovať o trestnoprávnej rovine postihu sexuálneho obťažovania („*harasementu*“) namiereného voči dieťaťu v rámci samostatnej skutkovej podstaty trestného činu (*základnej alebo kvalifikovanej skutkovej podstaty trestného činu*). Analogicky by bolo vhodné zväziť odstupňovanie výšky trestu (*ako okolnosť podmieňujúcu použitie vyššej trestnej sadzby*) pri takom konaní páchatel'a, pri ktorom reálne dôjde k jeho osobnému stretnutiu s dieťaťom a ktorému predchádzala komunikácia za využitia elektronických komunikačných zariadení (*bez ohľadu na to, či dôjde k sexuálnemu zneužitiu dieťaťa*), a rovnako aj pri konaní páchatel'a, pri ktorom by k sexuálnemu zneužitiu dieťaťa za týchto podmienok došlo (§ 201a).

V neposlednom rade, ako je to uvedené v predkladanej štúdii, aj v SR sa ukazuje ako vhodné zaviesť využívanie rôznych druhov ochranných opatrení (*oznamovacíu povinnosť odsúdených osôb aj po odpykaní trestu odňatia slobody, zákaz práce s deťmi pre takýchto páchatel'ov a preventívno-profylaktickú činnosť polície na tomto úseku*). Okrem toho stojí za povšimnutie vytvorenie a využívanie databázy zobrazení sexuálne zneužitých detí a databázy nebezpečných osôb (tzv. „*register sexuálnych deviantov*“) v súlade s potrebami orgánov presadzujúcich právo.

Zo syntézy prezentovaného poznania v obsahu vedeckej štúdie vyplýva, že v tejto oblasti sú registrované určité rezervy, ktorých odstránením by bolo možné dosiahnuť zefektívnenie trestnoprávneho systému kontroly sexuálneho zneužívania v SR. Na základe prezentovaných výsledkov aplikovaného výskumu možno konštatovať, že „*system trestnoprávnej úpravy kontroly trestných činov sexuálneho zneužívania v podmienkach SR je kompatibilný s medzinárodnými/európskymi trendmi a požiadavkami*“, to znamená, že nami formulovaná **hypotéza** bola **konfirmovaná**. Sme presvedčení, že poznanie obsiahnuté v tejto štúdii presvedčivo argumentuje, že naša práca v oblasti aplikovaného výskumu má svoje opodstatnenie a je určená pre konkrétneho adresáta, ktorým je právna a policajná teória a prax.

Literatúra

- DOUCET, J. P. *Dictionnaire de droit criminel*. [online]. [cit. 2016-11-19]. Dostupné na internete: http://ledroitcriminel.fr/dictionnaire/lettre_c/lettre_c_cor.htm.
- HULLOVÁ, M. a kol. *Projekt vedeckovýskumnej úlohy „Problémy pri odhaľovaní a objasňovaní vybraných druhov mravnostnej kriminality“*. Výsk. 196. A PZ v Bratislave: Bratislava, 2013, 35 s.
- LEGIFRANCE. *Code pénal*. [online]. [cit. 2016-09-08]. Dostupné na internete: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070719>.
- THE CROWN PROSECUTION SERVICE. *Rape and sexual offences*. [online]. [cit. 2016-09-08]. Dostupné na internete: http://www.cps.gov.uk/legal/p_to_r/rape_and_sexual_offences/soa_2003_and_soa_1956/#a32.

Zákon č. 300/2005 Z. z. *Trestný zákon v platnom znení*.

Keywords: child sexual abuse, crime, control of crime, rape, sexual violence, sexual assault, sexual aggression, penetration

Summary

The author of the study focuses on the analysis of particular provisions of criminal law acts in relation to child sexual abuse and other relevant merits of the case. In the course of the applied research, she used the methods of legal comparison. The research was based on the comparison of criminal law systems of eight countries in Europe or Eurasia but in the paper, the author (*for logical reasons and due to the limits of the paper*) devotes her attention mostly to the study of criminal law acts applied in Great Britain, France and the Slovak Republic. The goal of the study is not only to find differences and parallels in the criminal law systems of the particular states, but also to propose the evaluation of the effectiveness of the Slovak model of legal regulations concerning child sexual abuse as well as alternatives how to improve it (*from the viewpoint of the de lege ferenda principle*). In the course of the applied research, the team came to the conclusion that all the analysed systems are specific with regard to the legal qualification of child sexual abuse, but also to the sanctions imposed (*the Slovak criminal law system can be considered less strict than the other ones*). Despite the fact that the author presents several possibilities of how to improve the Slovak control system of child sexual abuse, the system can be regarded as compatible with European trends and requirements. It means that the established hypothesis has been proved.

*pplk. JUDr. Monika Hullová, PhD.
Katedra kriminálnej polície
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
e-mail: monika.hullova@minv.sk*

Recenzenti: JUDr. Veronika Marková, PhD., JUDr. Vladimír Baláž